

Demény Péter

---

# CÁROVNYICA

RÉSZLET A VADKANRAGYOGÁS CÍMŰ  
KÉSZÜLŐ REGÉNYBŐL

Atyám végre elment otthonról, anyám ilyenkor napokig a szobájában ült, oda kérette a reggelit és Márfát, akkoriban, gyermekkorom dühödt korszakában, vagy nevezzem inkább csalódottnak, akkoriban, amikor még azt hittem, én vagyok a legszerencsétlenebb a földön, mert csak nekem adott ilyen lehetetlen szülőket az Isten, akkoriban tehát azt hittem, tönkreteszi ezt a szerencsétlen asszonyt, mint mondtam, Márfa Oroszországból származott, egy hatalmas barbár birodalom minden megfajthetlenségét hordozta az arcán, az alakjában, tejfehér, sima bőre volt még negyvenéves korában is, amennyi akkor lehetett, amikor én Hansszal kívántam megélni a szerelmet, pontosabban azt a valamit, amit tizenöt esztendőm minden elkecsereedett szenvedélyével szerelemnek hittem, istenem, mennyire megvetjük az első szerelmet, miután találkozunk az igazival, ahelyett, hogy a különféle fejedelmi fondorlatokról írnanak traktátusokat, az olasz vagy akármilyen tudósok a szerelemnek kéne szenteljék idejüket, jóval több jelenségnek megtalálnák a nyitját, jóval többet megtudnának az emberről, és jóval több hasznot hajtanának az emberiségnek, bár ki tudja, talán csak az derülne ki, hogy nem lehet tudni semmit biztosan, Márfa bőre és tengerszürke szeme a legegységesebb bizonyítékot szolgáltatotta arra, hogy az időt belül éljük meg, a saját törvényeink, a lelkünk saját törvényei szerint, és ennek semmi köze nincs semmiféle időmérő műszerhez, amely úgy tesz, mintha mindenki egyazon idő szabályainak engedelmeskedne, és mindenkivel ugyanúgy telne az idő, egyszer a bundenfalzi választófejedelem pompás kastélyában láttam egy elmés kis szerkezetet, imádott nagynéném, Jadwiga Komorowska hívott meg oda, aki a választófejedelem nejeként szinte parancsolt, amikor arra kérte anyámat, évi rendes február eleji bálján mutatná be a lányát, és noha anyám az unokahúga volt, ezt a kérést semmi szín alatt sem tagadhatta meg, tizenhat éves voltam akkor, egy évvel azelőtt még Hans után sóhajtoztam, aztán pedig Hansszal együtt, ott azonban, a bundenfalzi bálon teljesen el kellett rejtenem ezt a magamat, három láda maskaraköntössel érkeztünk oda rémült szüleimmel együtt, kik tisztában

lévén lényemmel, melyet ők finoman szólva különösnek tartottak, előre ájultoztak, vajon hogy hozok rájuk szégyent, és mi tagadás, bennem is motozott valami feszültség, nem mindig könnyű különösnek lenni, a sok kérdő, furcsálkodó tekintet iszonyú súllyal nehezedik az emberre, és olykor nagyot roppansz alattuk, úgy érkeztem oda, mintha én magam is kételkedve figyelném ezt a tizenhat esztendőös teremtet, aki soha semmit úgy nem csinált, ahogy illik, ahogy mindenki más csinálja, és vajon egy álarcos mulatságon mit nem fog úgy tenni, ahogy mindenki más tenne, Komorowska grófnő azonban rögtön átlátott rajtam, „mondja, kedves húgom, miért csak most mutatod be ezt a cárovnicát”, kérdezte, és én rögtön értettem, mit jelent ez a különös, lágyan dallamos szó, és egy szempillantás alatt megszerettem a grófnőt, és most már tisztán láttam azt is, látszólagos keménységét mindössze azért vetette be, hogy biztos lehessen benne, a szüleim elvisznek oda, ám velük nem is törődött azon túl, megragadta a kezemet, mint amikor a fuldokló ragadja meg a váratlanul, égi mannaként feléje nyújtott kezét, és maga után húzott, a folyosókon szövétnekek lángoltak, olykor kísértetek jelentek meg fáklyákkal a kezükben, de mi csak mentünk és mentünk, míg végre benyitott egy szobába, fogalmam sem volt, hová kerültem, körös-körül semmi, csak a rémisztően izgató falak, előttünk pedig egy fura szerkezet, alul téglalap, felül háromszög, a háromszög alapjának közepén hatalmas aranygomb, azon függ valami, ami jobbra-balra leng, a téglalapban számok egy kör peremén, két hosszú valami a körben, az egyik, a hosszabb éppen a hatoson, a rövidebb meg a nyolcason áll, „húsz perc múlva hat”, mondja a grófnő, és látván, hogy nem értem, mond még valamit, „ez a valami méri az időt, nemsokára hat óra lesz”, állunk-állunk a csupasz szobában az aranyszín tárgy előtt, darabolni lehetne a csendet, aztán egyszerre tör ki belőlünk a nevetés, de olyan elemi erővel, hogy még a tárgy is belerázkódik, és akkor már tudom, hogy anyám nagynénje is cárovnyica.

Mikor véget ért a csönd, Jadwiga kinyújtotta a karját, és szelíden, de határozottan megragadta a kezemet, és én megrémültem, hát mégsem cárovnyica, mégis tart egy szónoklatot a kettőnk közötti lelki kapcsolatról, és már fel is voltam készülve a csalódásra, szüleimnek hála, csalódásban egészen jó voltam, ám anyám nagynénje nem tartott szónoklatot, egy szót sem szólt, csak belém nézett, nem tudom másként mondani, rám tekintett, egy pillanatig fürkészett, aztán bólintott, és elengedte a kezemet, és meg mernék esküdni, hogy abban a pillanatban még egykori szerelmem nevét is meg tudta volna mondani, istenem, milyen *egykorinak* tűnt az a szerelem, mely három hónappal azelőtt még maga volt a gyönyörű, verejtékes valóság, for-

ró pázsit a Holdtej tisztáson, akkor azonban, ott Bundenfalzban, nem lehetett esküdözni, mert hirtelen iszonytató vidámság hangjai hatoltak a fülünkbe, disznók előtti gyöngyözés zsvaja, egyszerre rántottuk fel az ajtót, egyszerre rohantunk különféle folyosókon át, melyeket Jadwiga ismert, és tudta, hová vezetnek, én nem ismertem, de egyszer sem szaladtam másfelé, és amikor odaértünk a kastély legnagyobb termébe, rémisztő látvány tárult elénk, a vendégsereg egy kétes alakot állt körül, valamilyen chevalier-t, Zeingalt vagy mi volt a neve, nem akartam megjegyezni, a kislányét azonban nagyon is megjegyeztem, Katharina Blumnak hívták a szerencsétlen teremést, a jószágigazgató nyolcéves kislányát, akit ez a világot járt és nyilván sok nőt megtiport férfi csipkedett, és nem hagyott szabadulni, sőt, minden romlottságával és aljasságával fel-felröhögött olykor, amikor a csöppség felsikoltott fájdalmában, már a vér serkent ki a gazember mocskos körme alatt, ahogy a leányka gömbölyű arcán belecsípett a bőrbe, a vendégek meg természetesen ezzel a vadállattal tartottak, röhögtek ők is, annyira reméltem, hogy anyám és atyám nincs ott, miközben persze tudtam, hogy igenis ott vannak, ott hahotáznak ők is a többiekkel együtt, és hirtelen meg is pillantottam anyám gyáva tekintetét, rémulően nézett rám, atyám még nem vett észre, ám egy csípéssel később már igen, részben parancsoló, részben könyörgő tekintetet vetett rám, a választófejedelem vezette a mulatságot, Zeingalt mintha csak őt figyelte volna, s ha megkapta az engedélyt, ismételten nagyot csípett a vérző angyali arcba, közénk akartam rontani, de Jadwiga megelőzött, nem tudom, honnan szedte a lovaglóstort, de mikor észrevettem, már ott suhogott a kezében, és indulatának minden erejével, lángoló arccal, akár egy amazon, de félelmetesen hang nélkül nagyot lendített rajta, és teljes erőből végigvágott előbb férje, aztán a lovak arcán, a vendégek dermedten hörögtek, sikoltoztak, a gyengédebb lelkek, kik előbb még kedvtelve figyelték egy gyermek kínlódását, el is ájultak ennyi durvaság láttán, emlékszem, arra gondoltam, akad, aki a kufárokat korbácsoló Jézus láttán is a fejét ingatná vagy szörnyülködne, a választófejedelem arcához kapott, és midőn keze megérezte a vért, lobot vetett a tekintete, ám Jadwiga vulkáni tüzéhez képest az övé csupán egy kandallóé lehetett, Zeingalt felnyögött, aztán motyogott valamit, végül pedig zavartan távozott a kastély aljas urával egy időben, de másfelé.

Jadwigával együtt odarohantam Katharinához, nyilván az is növelte részvételemet irányában, hogy ugyanaz volt a neve, mint az enyém, ruhámból tépést készítettem neki, az arcára tapasztottam, közben Jadwiga csitítgatta és babusgatta, az angyali teremést pedig már nem sírt, már nem is köny-

nyezett, földöntúli ragyogás töltötte be a lényét, a mindent megbocsátás ragyogása, tudtam, hogy ez az a fény, melyben nekem soha nem lesz részem, miután illendően megköszönte segítségünket, elbúcsúzott tőlünk, Jadwiga egyetlen intésére a vendégek is oszlani kezdtek, anyám és atyám is távozni készültek, az inasok már hozták a ládáinkat, a ház páratlan asszonya a fejemre tette a kezem, ott nyugtatta kis ideig, aztán elbocsátott, a hintóban mindannyian hallgattunk, egyetlen szót sem szóltunk hazáig, én végig a szüleimnek háttal térdeltem, és kinéztem az ablakon, anyám egyetlen alkalommal próbálta megrángatni a karomat, hogy szembe kényszerítsen, de olyan szenvedéllyel fordultam hátra, hogy többször nem próbálkozott, és amikor a schoeblingeni réten száguldott velünk a hintó, a hold éppen akkor sütött a legszebben, és váratlanul egy angyal szállt el a táj fölött, mint ha a holdat szelné ketté, először arra gondoltam, vajon az a különös szerkezet most mennyit mutat, hány óra lehet, másodszor pedig arra, hogy nem lehattunk messze Bundenfalztól, és másnap, egy részben gyönyörű, részben viszont gyötrelmes vendégeskedés és egy borzalmas utazás másnapján nyugtalan voltam, még Odile-t is kedvetlenül hallgattam, harmadnap ugyanígy, míg estefelé meg nem érkezett Jadwiga levele, melyben a rá jellemző szűkszavú melegséggel közölte, Katharina Blum még aznap éjjel meghalt, másnap délben temették, a választófejedelem egész csinos összeget ajánlott fel a szülőknél, akik semmivel sem érdemelték ki, hogy ilyen gyönyörű gyermekük legyen, ma sem tudom, miért sírtam, kit sirattam voltaképpen, Jadwigát vagy Katharinát, de még nem sejtettem, hogy lesz még miért sírnom, és akkor sem lesz segítség.

A halál azonban nagy tanulság volt, mint minden nagy tapasztalat, mint korábban az ifjúkori, később a felnőtt szerelem, teljesen átalakította az életemet, megértettem, hogy az angyalok is meghalnak, nincs helyük közöttünk itt a földön, van a szépségnek egy sebezhetőségi foka, mely nem fér bele a halandók aljas vagy kicsinyes játszmáiba, csakhogy akkor még azt képzeltem, mit is képzelhettem volna tizenhat évesen, hogy én kivétel vagyok, még úgy ítélkeztem, hogy magamat nem soroltam az elítélendők közé, és később, Diegómmal való örvénylő szerelmem és pusztító szakításunk után jöttem rá csupán, hogy ítélkezni itt, a földön sehogy másként nem szabad, egyedül úgy, hogy magunkat is oda soroljuk a vádlottak közé, ez nem egy átlagos tárgyalóterem, ahol a bíró nyugodtan hazasétál, és elszívja megérdemelt tajtékpipáját, a hóhér pedig nyugodtan levágja az elítélt fejét, suhan a bárd, repül a bűnös fej, a pusztta tény, hogy nem haltam meg korán, mint Katharina, akit az a Zeingalt nevű szörnyeteg agyongyötört, vádol

engem, hiszen kit lehet agyongyötörni, ha nem azt, aki nem közénk való, és ki gyötri agyon, ha nem az, aki nagyon is közénk való, nem beszélve arról, hogy az a gyermek csakugyan ártatlan volt, nem ismerte a bűnt, *semmilyen formájában* nem ismerte, nem élvezett férfiak alatt vonagolva, ő csak áldozat volt, semmi más, míg én résztvevő, ó, nagyon is részt vettem mindenben, ami történt velem, és akár büszke vagyok arra, ami történt, akár szégyellem, tudom már, hogy a dolgok nagyon is összekeverednek, nem lehet vonalat húzni, ide a dicséretes, amoda meg a szégyenletes tények álljanak, hangsúlyok persze vannak, az egyik inkább ilyen, a másik inkább olyan, de hát *én* hol lennék, ha fekete-fehér lenne minden, sehol, Katharina viszont valóban csak fehér, mert nem élte túl azt a láthatatlan és egyértelműen nem megrajzolható időhatárt, amikor az embernek már nincs joga ebben a kettősségben gondolkodni, nekem sem lett volna jogom, csak ostoba gőgöm hitette el velem, hogy jogom volna ehhez, meg az az állandósult megvetés, mellyel a szüleimet sújtottam, és amelybe teljesen belesüppedtem, holott még figyelmeztetések is akadtak, emlékszem, mennyire meglepődtem, amikor Odile megvédte őket, noha ez nem jó szó, Odile nem támogatót és nem védett semmit és senkit, Odile *viszonyult*, és most, amikor a mondatokkal rendet vélek rakni az életemben, holott tulajdonképpen már életem sincsen, most jövök rá, hogy ez a humor értelme, célja, szándéka, lényege, semmi más, viszonyulni ítélkezés helyett, kívül maradni, miközben belül vagy, és nem is lehetsz máshol, az erdőben sétáltunk akkor is, és én kifakadtam, atyám elkergette Márfát anyám mellől, „pusztulj innen, orosz boszorkány”, kiabálta rémülten, anyám pedig hallgatott, engem meg mindkét dolog felháborított, káromtam indulatomban, hogy tud valaki ilyen lenni, mint egy közönséges lovászfű, és hogy tud valaki így hallgatni, mintha néma volna, „à quoi bon, mondta Odile, mindenre tudni egy comparaisont”, és nem állt meg itt, „à quoi bon, folytatta, mindenkinek commun, még a tegnapi amour is”, és akkor elszégyelltem magam, arra gondoltam, Hans nem egy akármilyen lovászfű, de hát hogyan választhattam volna szét benne a lovászfűt attól a királyfitól, aki a Holdtej tisztáson volt a számomra, semmi módon nem védhettem meg magam magam előtt, mert Odile már tova is szökellt, elnyelte az erdő, engem pedig a szégyen, ez a szégyen azonban nem tartott soká, és főleg nem áztatta fel a lelkem, pillanatnyi röstelkedés volt csupán, mint amikor egy gyermeket megszid a felnőtt, nem vezetett sehová, legközelebb ugyanúgy káromtam, és addigra már Odile nagyvonalú raccsolását is elveszítettem.